

Funktionshindersservicen på svenska, hur ser verkligheten ut?

FDUVs kommentarer på rapporten om tillgång till svenska tjänster

Verksamhetsledare Annette Tallberg-Hahtela

3 september 2026

Röster från fältet (medlemsenkät 2025)

”Det är över 3 år sedan IF personen personligen träffat läkare, ingen verkar bry sig.”

”Vi vet inte vad som finns. Sonen fick sina diagnoser och sen blev vi lämnade att klara oss själva. ”

”Alla tjänstepersoner talar finska.”

”FDUVs läger är den enda miljön som mitt vuxna barn får prata svenska på. Allt annat går på finska.”

FDUV – för ett gott liv på lika villkor

- FDUV är intresseorganisationen för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland.
- 11 medlemsföreningar, ca 3000 medlemmar
 - Tio lokala medlemsföreningar från Karleby i norr till östra Nyland - även på Åland
 - Riksföreningen för och med personer med intellektuell funktionsnedsättning, Steg för Steg
- Kamratstöd, familjekurser, läger, träffar, stöd och rådgivning, (tillgänglig) information, material och metoder, samhällspåverkan...
- Många andra grupper har samma stödbehov som personer med IF → FDUV arbetar i praktiken för en större målgrupp.
 - LL-Center och verksamheten kring lätt svenska i Finland
 - Lärum, specialpedagogiska läromedel och material

Vad visar rapporten?

- Bra att utredningen gjorts!
 - ”I grevens tid!”
- Det finns (relativt starkt) skydd för de språkliga rättigheterna i språklagen, välfärdsområdeslagen, välfärdsområdenas strategier, nationalspråksnämndernas uppdrag etc...
 - Välfärdsområdenas strategier öppnat för tvåspråkiga enheter (!)
- Rapporten bygger mycket på välfärdsområdenas egen självrapportering
 - Hur hörs dubbelminoritetens röst i stora (finska) välfärdsområden? → mätning, statistik
 - Språkbarometern 2024 - men stora omorganiseringar (nedskärningar) 2025, 2026
→ behov av fortsatt uppföljning

De största bristerna i den svenska specialomsorgen efter vårdreformen ur FDUV:s perspektiv

1. Försämrade koordinering av tjänster

2. Försämrade tillgång till tjänster och oklara vårdstigar på svenska

3. Den svenska sakkunskapen kring IF har splittrats och urvattnats

4. Försämrade delaktighet för personer med IF

5. Ökad medikalisering och nyinstitutionalisering

6. Samarbetet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena fungerar bristfälligt

Från FDUV:s medlemsenkät: År 2025: 85 svar från anhöriga (2024: 67) + rådgivning.

Kontakten med välfärdsområdena

43 % kände inte till sin kontaktperson
(socialarbetare/
socialhandledare) inom välfärdsområdet
(medlemsenkät 2025, 85 svar)

"Informera så man vet vilka tjänster som finns och vem som sköter om tjänsterna."

"Hela [välfärdsområdet] är bakom en rökridå, som om det var meningen att de inte vill bli kontaktade."

"Vi har väntat över ett år på att få en ny kontaktperson men inte fått."

Har tillgången till tjänster på svenska förändrats efter övergången till välfärdsområden (medlemsenkät 2024, 64 svar)?

46 %

ingen förändring
har skett

37 %

tjänsterna har
försämrats

Har tillgången till tjänster på svenska förändrats jämfört med år 2024 (medlemsenkät 2025, 85 svar)?

52 %

ingen förändring
har skett

33 %

tjänsterna har
försämrats

0 % upplevde förbättrad tillgång

Upplevda försämringar

- **Läkartjänster med IF-kunnande, funktionshindermedicin:** Många saknar kontakt med läkare, en del anlitat privat vård.
- **Rehabilitering och terapier:** Fysioterapi, ergoterapi, talterapi, psykologstöd, kommunikationsträning och rehabiliteringsplanering har minskat, avslagits eller upphört.
- Specialiserade sjukvården nekar svenskspråkiga **hjälpmedel för kommunikation** trots rekommendation av terapeuter. Istället har erbjudits hjälpmedel som erbjuds åt finskspråkiga, trots att de inte fungerar för svenskspråkiga.
- Istället för starkare integration av social- och hälsovård har man **splittrat den "egensocialarbetarmodell"** som fanns inom svenska specialomsorgen + **klientplanen försvagats** = koordineringen av service fallit (än mer) på familjerna

Servicejungleln för familjer med barn och unga med IF

* Modifierat exempel från verkliga livet

Många parallella förändringar

- Ny lag om funktionshinderservice (1.1.2025)
 - fler hänvisas till allmän socialvård, svagare klientplan, splittring av kunnande i olika enheter ("beställar"-utförarmodeller, avtal)
 - Boende och korttidsvård: köer, indragna platser, svag uppföljning och ny personal utan IF-kunnande
 - Personlig assistans och stödpersoner: avslag och svårt att hitta personal
 - Dag- och arbetsverksamhet: mindre personal, lägre arbetsersättning
 - Färdtjänst: färre resor, förhandsbeställning och bristande flexibilitet
- Otydliga vårdstigar inom välfärdsområden → större ansvar på anhöriga
- Reform av stödet för lärande och skolgång + slopande av Lärums STEA-finansiering, nu produktion
- Sänkta bidrag och ersättningar samt höjda patient-, klient- och läkemedelskostnader

Frågor

- ShUB 16/2021: ”Utskottet anser att servicen för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning bäst tryggas om den ordnas i en så enspråkigt svensk miljö som möjligt.”
 - Enheter blivit tvåspråkiga → motsvarar det andan i lagen?
 - Svenskspråkiga platser (eller expertmottagningar) fylls med finskspråkiga kunder → fullt då det finns svenskspråkiga behov/ behov från något annat välfärdsområde
 - Samma riktning som äldreomsorgen - en svenskspråkig som akut placeras vid ett finskspråkigt boende ”försvinner” i praktiken från ”den svenskspråkiga kön”
 - En del välfärdsområden klarar inte av att upprätthålla funktionshinderservice på ”basnivå” på svenska - vem har koll och koordinerar dessa invånares tjänster?
- Har svenska specialomsorgstjänster p.g.a. olika benämningar tolkats som något UTÖVER ”det vanliga” och därför dragits in, utan att kunna erbjuda annat på svenska istället?

FDUV stöder rekommendationerna, och uppmanar därtill:

1. Säkerställ delaktigheten - ”Ingenting om oss utan oss”

- Viktigt att höra personer med IF och deras anhöriga
- Elektroniska enkäter är sällan anpassade för personer med IF
- Funktionshinderrådet - är svenskspråkiga och personer med IF representerade?
- Har nationalspråksnämnderna reella möjligheter att påverka?

2. Gör språkliga konsekvensbedömningar & uppföljning av tjänster på svenska

- Vid nedskärningar
- Minskning av köptjänster
- Upphandling
- Grundrenoveringar/nybyggen
- Strategier & samarbetsavtal

3. Utveckla det nationella faktaunderlaget genom språkliga indikatorer

- Kontakt, information och beslut på svenska
- Praktiskt genomförande av beslut om service på svenska
- Personalens språkkunskaper & tillgång till personal (bör beaktas vid rekrytering)
- Hur samlas info från dem som inte kan svara på webbenkäter?

4. Nationella modeller, mätare och metoder bör utvecklas på båda nationalspråken

- Utvecklingsprojekt inom social- och hälsovård
- RAI-ID bedömningsverktyg för personer med IF, ABC-modellen etc.
- Utbildning för professionella på svenska!

STEA-nedskärningarna slår hårt mot det svenska i Finland

- Social- och hälsovårdsorganisationerna erbjuder bland annat information (även på lätt språk, punktskrift, teckenspråk...), rådgivning, stödchatt, krishjälp, kamratstöd, familjestöd, anpassningskurser, lågtröskelmottagningar, rehabilitering, läger- och fritidsverksamhet, frivilliginsatser och intressebevakning - på svenska.
- Organisationerna fungerar också som röstbärare genom att ge utlåtanden, påverka lagstiftning och lyfta fram brister i service och stöd för sina målgrupper.

Till sist...

Vi behöver mer forskning om det sociala området
(och civilsamhället) - inte mindre!

*"Även om finlandssvenskar ofta ses som en privilegierad minoritet blir det tvärtom med **minoriteter inom minoriteten**. Denna grupp är oftast mest utsatt för olika förändringar. Ser man på **välfärdsstatens utveckling** är de både de sista att få service och också de första att förlora den [...]"*

- Hanna Lindberg, projektledare, specialforskare, Åbo Akademi

Om inte FDUV, så vem?